

ВАХНЯНИН Анна Сергіївна,
асистент кафедри світової історії
модерного часу Львівського
національного університету
імені Івана Франка, доктор філософії
з історії та археології

ВНЕСОК СВІТОВОЇ КООРДИНАЦІЙНОЇ ВИХОВНО-ОСВІТНЬОЇ РАДИ У ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ДАСПОРИ

Важливу роль у збереженні ідентичності молодого покоління українців за межами історичної Батьківщини відводили освіті. Саме тому ще у 1958 р. Об'єднання українських педагогів Канади та Шкільна Рада Українського Конгресового Комітету Америки (УККА) започаткували Комісію для виготовлення української виховної системи у вільному світі. Напрацьований нею проєкт представили 1967 р. на Світовій Виховно-Освітній Сесії в рамках Першого Світового Конгресу Вільних Українців. Відповідно до нього виховний ідеал закордонного українця визначили таким чином: *«Українець у діаспорі – це повноцінний громадянин своєї країни, пов'язаний з українським народом вузлами української мови й культури, особистість якого визначається християнсько-етичними цінностями і творчою працею для України»* [3, с. 272]. Для його імплементації передбачали такі кроки: 1. напрацювати уніфіковану навчальну програму та підручники; 2. започаткувати світове об'єднання українських педагогів; 3. уніфікувати український правопис та термінологію; 4. утворити тимчасову Координаційну Виховно-Освітню Раду для налагодження співпраці між розпорощеними українськими громадами та втілення вище окреслених завдань.

Світова Координаційно Виховно-Освітня Рада (СКВОР) постала у травні 1968 р. з осередком у Торонто, але у 1971 р. його змістили у США. Головами СКВОР були – Борислав Білаш (1968–1970 рр.), Едвард Жарський (1971–1977 рр.), Роман Трач (1978–1983 рр.), Роман Дразньовський (1983–1988 рр.) Також планували утворити її структурні підрозділи Крайові Виховно-Освітні Ради (КВОР) у країнах-поселеннях українців. Забігаючи наперед, зазначимо, що ці структурні підрозділи створили лише в США та Канаді [1, с. 201], але в останній вона незабаром припинила свою діяльність. В інших країнах проживання української діаспори з СКВОР співдіяли місцеві шкільні Ради та об'єднання педагогів.

Варто відзначити, що на той момент у всіх країнах-поселень українців, окрім Канади, українські школи діяли як суботні чи недільні при громадських організаціях або церквах. Початок політики мультикультуралізму у 1960-х рр. в Канаді створив умови для впровадження двомовного англо-українського навчання у школах провінцій Альберта, Манітоба та Саскачеван [6, с. 402]. Українські вчителі у цій країні отримували платню, підручники та навчальні

програми від уряду Канади, були членами загально-канадських педагогічних організацій, тому не брали активної участі у діяльності СКВОР [5, с. 124]. Найскладнішою була ситуація із українськими школами у Північній Америці через розпорошеність та економічну слабкість тамтешніх громад. Станом на 1985 р. СКВУ, до прикладу, втратили будь-які контакти із центральною репрезентацією українців Венесуели [4, с. 333]. Водночас, самі члени СКВОР наголошували, що вони не виконували роль своєрідного «*міністерства освіти в діаспорі*», а радше б воліли іменуватися Педагогічним Осередком при СКВУ [4;334], адже не мали ані достатньої кількості коштів, працівників та впливу на свої складові організації.

Для втілення своїх програмних цілей члени СКВОР зорганізували педагогічні конференції у 1975 р. у Детройті за участі 100 вчителів з США та Канади, а 1977 р. у Мюнхені та Лестері. В подальшому напрацювання учасників цих заходів надіслали до крайових централей української діаспори для подальшого поширення серед українських вчителів [5, с. 283]. СКВОР регулярно слідувала за випуском нових видань в царині педагогіки та надсилала своїм членам примірники для ознайомлення, а також українські підручники. Найчастіше прохання про навчальні матеріали надходили від українських громад із країн Північної Америки [7, с. 333]. До того ж, СКВОР рекомендувала для навчання української мови використовувати «Буквар» Марії Дейко [2, с. 2], який вперше видали у 1968 р., а в подальшому регулярно перевидавали, що засвідчує його активне використання. У другій половині 1980-х рр. для полегшення праці українських вчителів члени СКВОР напрацювали бібліографію українських підручників, що використовувалися в українських школах діаспори. На нашу думку, такі кроки дозволяли формувати єдині підходи в українській системі освіти та впроваджувати виховний ідеал закордонного українця.

Отже, попри низку труднощів, СКВОР при центральній надбудові закордонного українства підтримувала контакти із українськими педагогічними осередками у різних куточках світу, надсилала їм рекомендації, методичні та навчальні посібники, що сприяло функціонуванню українських шкіл. В свою чергу у процесі навчання діти вивчали рідну мову своїх батьків, історію та традиції України, тим самим формувалося відчуття приналежності до українського народу.

Список використаних джерел

1. Вахнянин А. С. Світовий Конгрес Вільних українців: заснування та діяльність (1967-1991 рр.) : дис. ... доктора філософії : 032:03. Львів, 2025. 261 с.
2. Дейко М. Буквар із мовними вправами і словником. Австралія – Англія: Рідна мова, 1982. 80 с.
3. Перший Світовий Конгрес Вільних Українців : матеріали, ред. Іван Сирник. Вінніпег, Нью-Йорк, Лондон : Видання Секретаріату Світового Конгресу Вільних Українців, 1969. 479 с.

4. П'ятий Світовий Конгрес Вільних Українців : матеріали, ред. Василь Верига. Торонто, Нью-Йорк, Лондон : Видання Секретаріату Світового Конгресу Вільних Українців, 1993. 446 с.

5. Третій Світовий Конгрес Вільних Українців : матеріали, ред. Василь Верига. Торонто, Нью-Йорк, Лондон : Видання Секретаріату Світового Конгресу Вільних Українців, 1988. 437 с.

6. Світлик М. Вивчення української мови в Канаді: особливості білінгвальної програми в державних школах Манітоби. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія «Філологія». 2023. № 2 (50). С. 400–407.

7. Четвертий Світовий Конгрес Вільних Українців : матеріали, ред. Василь Верига. Торонто, Нью-Йорк, Лондон : Видання Секретаріату Світового Конгресу Вільних Українців, 1991. 445 с.

ВІЛЬ Святослав Олексійович,
аспірант кафедри історії, археології
та методики викладання Херсонського
державного університету

ЧОМУ «УКРАЇНСЬКА» АДМІНІСТРАТИВНА РАМКА НЕ СТАЛА КУЛЬТУРНОЮ: ІНСТИТУЦІЙНІ ОБМЕЖЕННЯ УКРАЇНІЗАЦІЇ КРИМ ПІСЛЯ 1954 РОКУ

У лютому–квітні 1954 р. передача Кримської області зі складу РРФСР до Української РСР була оформлена указом Президії Верховної Ради СРСР та подальшим законодавчим затвердженням, мотивованим «економічною спільністю», територіальною близькістю й культурними зв'язками [4]. Унаслідок цього Крим набув адміністративно-правової рамки «української» належності, однак її культурно-символічне наповнення залежало від дискурсивного супроводу та інституційних практик. У публічній риторичній акції уписувався в ювілейну кампанію 1654–1954 («возз'єднання» українського і російського народів у радянському наративі) та концепт «дружби народів», а на практичному рівні супроводжувався ініціативами щодо розширення українського культурно-освітнього компоненту на півострові [1].

Перш ніж говорити про зміни в уявленні про «українськість» Кримського півострова необхідно зрозуміти демографічну ситуацію після завершення Другої світової війни. Згідно з переписом населення 1939 року на території Кримської області проживало 1 млн 126 тис. осіб, в той час як після депортації 1944 року на кінець літа кількість населення зменшилось до 379 тисяч серед яких етнічно переважали росіяни. Післявоєнна розруха неабияк впливала на рівень життя місцевого населення, вони мали проблеми з їжею, житлом та інфраструктурою. В умовах цієї складної економічної ситуації радянське керівництво вирішило направити до Криму переселенців із західних областей